

Едгар Аллан По

ВБИВСТВО НА ВУЛИЦІ МОРГ

ВИДАННЯ З ПАРАЛЕЛЬНИМ ТЕКСТОМ

Edgar Allan Poe

THE MURDERS IN THE RUE MORGUE

Харків
«Фоліо»
2018

METZENGERSTEIN

Pestis eram vivus—moriens tua
mors ero.

Martin Luther

Horror and fatality have been stalking abroad in all ages. Why then give a date to this story I have to tell? Let it suffice to say, that at the period of which I speak, there existed, in the interior of Hungary, a settled although hidden belief in the doctrines of the Metempsychosis. Of the doctrines themselves—that is, of their falsity, or of their probability—I say nothing. I assert, however, that much of our incredulity—as La Bruyère says of all our unhappiness—“*vient de ne pouvoir être seuls*”.

But there are some points in the Hungarian superstition which were fast verging to absurdity. They—the Hungarians—differed very essentially from their Eastern authorities. For example, “*The soul*”, said the former—I give the words of an acute and intelligent Parisian—“*ne demeure qu’une seule fois dans un corps sensible: au reste—un cheval, un chien, un homme même, n’est que la ressemblance peu tangible de ces animaux*”.

The families of Berlifitzing and Metzengerstein had been at variance for centuries. Never before were two houses so illustrious, mutually embittered by hostility so deadly. The origin of this enmity seems to be found in the words of an ancient prophecy—“A lofty name shall have a fearful fall when, as the rider over his horse, the mortality of Metzengerstein shall triumph over the immortality of Berlifitzing”.

To be sure the words themselves had little or no meaning. But more trivial causes have given rise—and that no long while ago—

МЕТЦЕНГЕРШТАЙН

Pestis eram vivus — moriens tua
mors ero¹.

Мартін Лютер

Страхіття й фатальності гуляли по світу за всіх часів. Тож навіщо називати точно, коли саме діялось те, про що я хочу розповісти! Досить сказати, що в ті дні, про які буде мова, в Угорщині панувала тверда, хоча й прихована віра в доктрини метемпсихозу. Про самі доктрини — тобто про їхню вірогідність чи хибність — я не кажу нічого. Одначе запевняю, що наше невір'я великою мірою (як твердить Лабрюйєр про всі наші незгоди) «vient de ne pouvoir être seule»^{2*}.

Проте в угорських забобонах є моменти, що межують із безглуздя. Погляди їхні — тобто угорців — дуже різняться від їхніх східних джерел. Ось приклад. «Душа, — кажуть вони (далі я зачитую слова одного проникливого й тямущого парижанина), — ne demeure qu'une seule fois dans un corps sensible: au reste — un cheval, un chien, un homme même, n'est que la ressemblance peu tangible de ces animaux»³.

Родини Берліфітцингів і Метценгерштайнів ворогували не одне сторіччя. Ще ніколи не бувало двох таких знаменитих родин, охоплених такою смертельною ворожнечею. Коренів цієї ворожнечі, здається, слід шукати в стародавньому про-

¹ Живих переслідують пошесті, мертвих — сама смерть (*лат.*).

² Походять від того, що ми не можемо бути самі (*фр.*).

* Мерсьє в «L'an deux mille quatre cent quarante»** серйозно підтримує доктрину метемпсихозу, а І. Дізраелі каже, що «нема другої системи, такої простої й приступної для розуміння». Полковник Іген Аллен, «Юнак з зелених гір», теж нібито був серйозним прихильником метемпсихозу (*прим. автора*).

** Утопічний роман «Дві тисячі чотириста сороковий рік» (*фр.*).

³ Тільки раз живе в живому тілі: без неї кінь, собака і навіть сама людина — не мають навіть подоби цих тварин (*фр.*).

to consequences equally eventful. Besides, the estates, which were contiguous, had long exercised a rival influence in the affairs of a busy government.

Moreover, near neighbors are seldom friends; and the inhabitants of the Castle Berlifitzing might look, from their lofty buttresses, into the very windows of the palace Metzengerstein. Least of all had the more than feudal magnificence, thus discovered, a tendency to allay the irritable feelings of the less ancient and less wealthy Berlifitzings. What wonder then, that the words, however silly, of that prediction, should have succeeded in setting and keeping at variance two families already predisposed to quarrel by every instigation of hereditary jealousy? The prophecy seemed to imply—if it implied anything—a final triumph on the part of the already more powerful house; and was of course remembered with the more bitter animosity by the weaker and less influential.

Wilhelm, Count Berlifitzing, although loftily descended, was, at the epoch of this narrative, an infirm and doting old man, remarkable for nothing but an inordinate and inveterate personal antipathy to the family of his rival, and so passionate a love of horses, and of hunting, that neither bodily infirmity, great age, nor mental incapacity, prevented his daily participation in the dangers of the chase.

Frederick, Baron Metzengerstein, was, on the other hand, not yet of age. His father, the Minister G—, died young. His mother, the Lady Mary, followed him quickly after. Frederick was, at that time, in his eighteenth year. In a city, eighteen years are no long period—a child may be still a child in his third lustrum: but in a wilderness—in so magnificent a wilderness as that old principality, fifteen years have a far deeper meaning.

From some peculiar circumstances attending the administration of his father, the young Baron, at the decease of the former, entered immediately upon his vast possessions.

віщенні: «Високе ім'я зазнає жахливого падіння, коли смертність Метценгерштайнів, ніби вершник над конем, запанує над безсмертністю Берліфтіцингів».

Звичайно, в самих цих словах сенсу небагато або й зовсім нема. Але навіть тривіальніші причини — і то не дуже давно — давали поштовх до не менш визначних подій. Крім того, їхні маєтки, що межували один з одним, дуже довго конкурували в господарських справах.

Близькі сусіди рідко бувають друзями; і мешканці замку Берліфтіцингів могли зі своїх високих веж дивитись прямо в вікна палацу Метценгерштайнів. Власне, не та більш ніж феодална пишнота, яку вони могли там побачити, могла зачіпати вразливість не таких старовинних і не таких багатих Берліфтіцингів. Нема нічого дивного в тому, що слова пророцтва, хоча й безглузді, могли посварити дві родини, вже схильні до сварки через кожен вияв спадкової заздрості, а потім підтримувати цю ворожнечу. Провіщення, здавалося, виражало — якщо воно взагалі щось виражало — остаточний тріумф могутнішого роду; і слабкіші, менш впливові Берліфтіцинги, звісно, згадували те провіщення з запеклішою ворожістю.

Граф Вільгельм Берліфтіцинг, хоча й дуже високого походження, в ту пору, про яку йдеться, був недужий, завжди сонний стариган, не примітний нічим, крім безжальної, закоренілої особистої антипатії до родини суперників — та ще такого палкого захоплення кіньми й полюванням, що ні тілесні недуги, ні похилий вік, ні кволість розуму не перешкождали йому щодня віддаватися небезпекам мисливства.

Барон Фрідріх Метценгерштайн, навпаки, був ще не старий. Його батько, міністр Г., помер молодим. Мати, баронеса Марія, невдовзі пішла слідом. Фрідріхові тоді було вісімнадцять років. У місті вісімнадцять років — невеликий термін; але в глушині, та ще в такій розкішній глушині, як старий великопанський маєток, розмахи маятника мають глибоке значення.

ЗМІСТ

Метценгерштайн. <i>Переклад Юрія Лісняка</i>	5
Береніка. <i>Переклад Юрія Лісняка</i>	25
Трагічне становище. Коса Часу. <i>Переклад Юрія Лісняка</i>	45
Не закладайся з чортом на власну голову. <i>Оповідка з мораллю. Переклад Юрія Лісняка</i>	67
Поховані живцем. <i>Переклад Юрія Лісняка</i>	89
Це ти. <i>Переклад Юрія Лісняка</i>	123
Система доктора Смолла і професора Пірія. <i>Переклад Юрія Лісняка</i>	157
Вбивство на вулиці Морг. <i>Переклад Володимира Горбатька</i> ...	199